

درس شانزدهم

«آب و هوا»

آموختنی‌ها

- ۱ آشنایی با تأثیرات آب و هوا بر فعالیت‌های روزانه
- ۲ خواندن نمودارهای دما و بارش
- ۳ نحوه‌ی اندازه‌گیری مقدار دما و بارش با ابزارهای دماسنج و باران‌سنج

بخوان و بیاموز

شما امروز در چه هوایی به مدرسه آمده‌اید؟ هوا گرم است یا سرد؟ آفتابی است یا ابری؟ باران یا برف می‌بارد یا باد می‌وزد؟ آیا تا به حال پیش آمده است که برنامه‌ی روزانه‌ی خودتان مانند خرید رفتن یا پارک رفتن را به خاطر بارش برف یا باران تغییر دهید؟

تغییرات وضع هوا بر فعالیت‌های روزانه‌ی ما تأثیر می‌گذارد. پوشش و لباس ما نیز بر اساس وضعیت هوا، متفاوت است. در روزهای گرم لباس خنک و روشن‌تر و روزهای سرد لباس گرم و تیره‌تر می‌پوشیم. تغییرات هوا بر روی فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی و شهرسازی هم تأثیر می‌گذارد. بنابراین تعیین آب و هوای یک منطقه مهم است. برای تعیین آب و هوای یک منطقه دمای هوا و همچنین مقدار بارش آن منطقه را اندازه‌گیری می‌کنند. این کار در ایستگاه‌های هواشناسی انجام می‌شود.

همان‌طور که می‌دانید در کتاب علوم با انواع دماسنج‌ها آشنا شدیم. (دماسنج

دیواری، دماسنج دیجیتال، دماسنج آزمایشگاهی و ...)

برای اندازه‌گیری میزان بارش از ظرف‌های درجه‌بندی شده به نام باران‌سنج

استفاده می‌کنند.

باران‌سنج

دمای هوا و بارش مهم‌ترین نقش را در تعیین آب و هوای یک منطقه دارند.

مطالعات اجتماعی چهارم دبستان

علوی

بارش

منظور از بارش میزان بارندگی برف و باران در یک منطقه است، واحد اندازه گیری باران میلی متر است، بنابراین وقتی گفته می شود میزان بارندگی سالانه شهری ۲۵۰ میلی متر است؛ یعنی به طور متوسط (میانگین) ۲۵۰ لیتر آب در طول سال در یک متر مربع از زمین آن شهر باریده شده است.

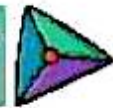
تأثیر دما بر آب و هوا

دمای هوا همیشه و در همه جا یکسان نیست. هنگام صبح و شب دمای هوا کم تر و هوا خنک تر است و در هنگام ظهر دمای هوا بیش تر و هوا گرم تر است. با تغییر فصول، دما نیز تغییر می کند. در تابستان هوا گرم و در فصل زمستان هوا سرد است. آب و هوا در مناطق مختلف نیز متفاوت است و برای این که تفاوت ها را تشخیص دهیم، باید از میزان دما و بارندگی آن ناحیه اطلاع داشته باشیم برای مثال در شهر یزد بارش بسیار کم و دمای هوا گرم است، پس می توان گفت، شهر یزد آب و هوای گرم و خشک دارد.

بیشتر بدانیم

اگر با دقت به دما سنج نگاه کنید، در زیر عدد صفر اعدادی را مشاهده می‌کنید، اعداد زیر عدد صفر دمای منفی هستند؛ مثلاً اگر دما روی عدد ۱۰ در زیر عدد صفر باشد، می‌گوییم هوا منفی ۱۰ درجه است. می‌دانیم که آب در دمای صفر درجه یخ می‌بندد و وقتی دما زیر صفر درجه باشد؛ یعنی دما سردتر است و هرچه عدد به سمت پایین‌تر برود، سرما بیشتر می‌شود. برای درک بیشتر به درجه‌ی یخچال و فریزرتان نگاه کنید و ببینید چه درجه‌ای را نشان می‌دهد.

تمرین

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

- برای اندازه‌گیری دما به کار می‌رود. دماسنج
- برای اندازه‌گیری میزان باران به کار می‌رود. دمای هوا و بارش
- مهم‌ترین نقش را در تعیین آب و هوا دارد. ظرف درجه‌بندی شده

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

الف: وضع هوا بر زندگی ما تأثیر می‌گذارد.

ب: دمای هوا همیشه یکسان است.

پ: هنگام شب هوا خنک‌تر است.

آب و هوا ➔ درس شانزدهم

با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

۴

الف: آب و هوای شهر یزد چگونه است؟

- ۱) معتدل
- ۲) گرم و خشک
- ۳) سرد و بارانی
- ۴) گرم و شرجی

ب: میزان بارش در شهر یزد چگونه است؟

- ۱) کم
- ۲) زیاد
- ۳) متوسط
- ۴) باران نمی‌بارد

وضع هوا چه تأثیری بر زندگی و فعالیت روزانه‌ی ما دارد؟

۵

بر فعالیت‌های روزانه، پوشش و لباس‌های فعالیت‌های کشاورزی و مسافرتی و

با توجه به نوع آب و هوا بگویید چه پوششی برای خودتان انتخاب می‌کنید؟

۶

لباس گرم که بیشتر

مطالعات اجتماعی چهارم دبستان

درس ۱۵ کوه‌ها و دشت‌های زیبا

ایران سرزمینی زیبا با کوه‌های بلند، دشت‌های وسیع و جلگه‌های سرسبز است. آیا در اطراف شهر یا روستای محلّ زندگی شما کوه یا دشت وجود دارد؟
می‌دانید که بعضی از قسمت‌های زمین بلندتر و بعضی از قسمت‌ها پست‌ترند. به پستی و بلندی‌های زمین، ناهمواری می‌گویند.

کوه و کوهپایه

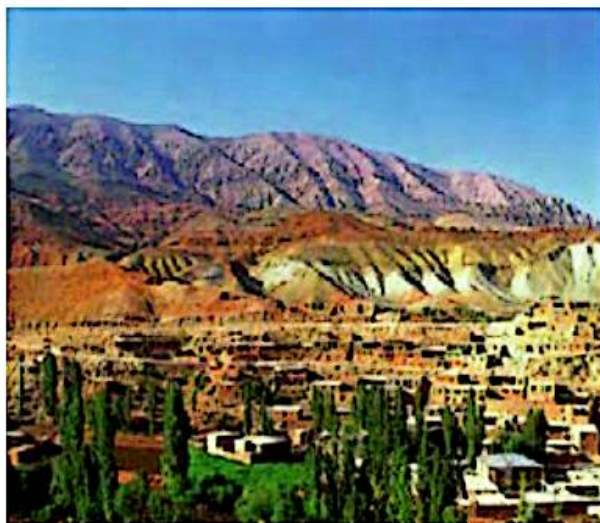
ایران کوه‌های بلندی دارد. به کوه‌هایی که مانند زنجیر به یکدیگر متصل‌اند، رشته کوه می‌گوییم.

شهری در کوهپایه

رشته کوه

روستایی در کوهپایه

قله‌ی دمارند

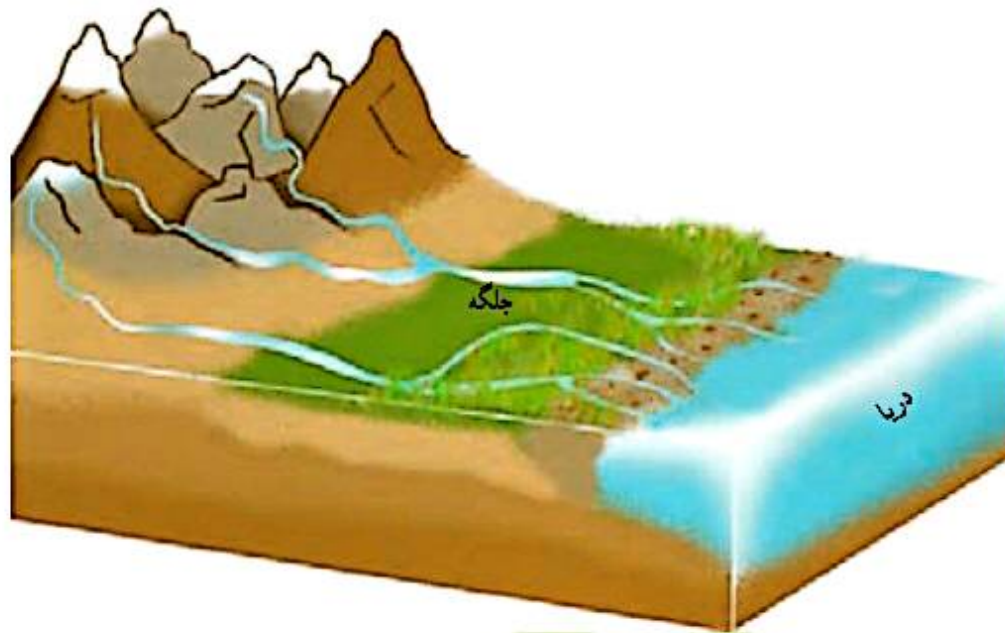
۷۴

● در کوهستان‌ها برف فراوان می‌بارد. با گرم شدن هوا، برف کوه‌ها به تدریج آب می‌شود و از جاری شدن آن در روی زمین، جویبار پدید می‌آید. جویبارها از کوه‌ها سرازیر می‌شوند و از پیوستن آنها به یکدیگر رود تشکیل می‌شود.

رودها و جویبارها، دامنه‌ی کوه‌ها را می‌شویند و سنگ‌های بزرگ و کوچک را می‌غلطانند و با خود می‌برند.

به شن و ماسه و گل و لای که رودها همراه خود می‌برند، آبرفت می‌گوییم. وقتی رودها به طرف دریا می‌روند، آبرفت فراوانی را که با خود آورده‌اند، در نزدیکی دریا ته‌نشین می‌کنند. این آبرفت‌ها روی هم انباشته می‌شوند و پس از سال‌ها جلگه را به وجود می‌آورند.

ناهمواری‌های ایران

به نقشه‌ی ایران توجه کنید. در این نقشه ناهمواری‌ها (پستی‌ها و بلندی‌ها) به رنگ‌های مختلف نشان داده شده‌اند. رنگ قهوه‌ای تیره نشانه‌ی چیست؟ رنگ‌های سبز و زرد چطور؟

همان‌طور که می‌بینید، دو رشته کوه مهم در کشور ایران وجود دارد. البرز رشته کوه بسیار بلندی است که در شمال ایران کشیده شده است. رشته کوه زاگرس در غرب و جنوب غربی ایران قرار دارد. البته در قسمت‌های داخلی و شرقی ایران هم کوه‌های دیگری وجود دارند. در بین این کوه‌های بلند، دشت‌هایی نیز دیده می‌شود. دشت کویر و دشت لوت وسیع‌ترین دشت‌های ایران و جلگه‌ی خوزستان پهناورترین جلگه‌ی ایران است.

بله، کوه ها در مقابل سیل از خانه هایی که در آن نزدیکی هستند محافظت می کند. همچنین باعث سرسبزی و زیبایی محل زندگی من شده است.

- ۱- آیا در اطراف محل زندگی شما کوه، دشت یا جلگه ای وجود دارد؟ اگر وجود دارد، تأثیر آن بر زندگی مردم منطقه چیست؟
- ۲- به تصویر بالا دقت کنید. سرزمین های پست را از نظر زندگی و سکونت با سرزمین های بلند (مرتفع) مقایسه کنید.

● کدام یک برای خانه سازی مناسب تر است؟ چرا؟
سرزمین های پست، زیرا آب و هوای معتدل و مناسبی دارند.

● کدام یک برای ساختن راه و جاده مناسب تر است؟ چرا؟

● کدام یک برای فعالیت های کشاورزی مناسب تر است؟ چرا؟

سرزمین های پست، زیرا در این مناطق هیچ کوه و تپه ای وجود ندارد و ساخت جاده به سادگی انجام می گیرد و از طرفی هزینه کمتری نیز دارد.

۷۶

سرزمین های پست، به خاطر اینکه خاک بسیار خوب و حاصلخیزی دارد و در این زمین ها رودها جریان دارند.

○ فعالیت

به تصویر دقت کنید. با توجه به آنچه خوانده‌اید، در مقابل هر عدد در جای خالی کلمه‌ی مناسب (رشته کوه، قلّه، دشت، کوهپایه، رود و جلگه) بنویسید.

